

Stanowisko ministra w sprawie Puszczy Białowieskiej

Poniższe stanowisko otrzymaliśmy faxem z ministerstwa w dniu 11 sierpnia 1997 r

Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa
Warszawa, 21.07.1997 r.

Stanowisko w sprawie ochrony Puszczy Białowieskiej

Puszcza Białowieska położona jest na pograniczu polsko-białoruskim. Obszar całej Puszczy wynosi 120 000 ha, z czego do Polski należy 56 500 ha. Drzewostany w Puszczy znacznie odbiegają od stanu naturalnego. Jest to wynikiem już od wieków gospodarczego użytkowania lasów. Stopniowo na obszarze Puszczy powstawały osady, których mieszkańcy trudnili się pozyskiwaniem wszelkiego rodzaju dóbr leśnych. Do tej pory głównym źródłem utrzymania zamieszkującej tu ludności są prace leśne. W niektórych okresach Puszcza była intensywnie eksploatowana, szczególnie w latach 1915-1918, gdy wykonywano zręby zupełne i prowadzono gospodarkę płądrowniczą polegającą na wycinaniu najdorodniejszych drzew nie prowadząc równocześnie prac hodowlanych. Szczególne spustoszenie w starodrzewiu spowodowała zagraniczna firma „Century” w latach 1924-1929 wycinając głównie stare drzewa, a pozostawiając mniej wartościowe. Firma ta wycięła również około 6-7 tys. ha drzewostanów w postaci zrębów zupełnych i pozostawiła te powierzchnie nieodnowione. Obsiały się one w sposób naturalny gatunkami lekkonasiennymi (brzoza, osika) bez udziału głównych gatunków puszczańskich, czyli dębu, klonu, jesionu i lipy. W okresie wojen zaniedbano wykonywanie zabiegów pielęgnacyjnych w drzewostanach. Większość drzewostanów w Puszczy Białowieskiej wymaga intensywnych prac pielęgnacyjno-hodowlanych, głównie w zakresie przebudowy drzewostanów, w celu poprawy niekorzystnego składu gatunkowego. Stosunkowo mały jest udział dębu (8,9%), jesionu (3,8%). Duży natomiast jest udział świerka (32,4%) i sosny (18,2%) oraz gatunków lekkonasiennych olszy (16,2%), brzozy (13,2%) i osiki (2,7%).

Bez tych działań nie jest możliwe odtworzenie składów gatunkowych drzewostanów drogą procesów naturalnych. Prace hodowlano-pielęgnacyjne wymuszone są także potrzebą ochrony drzewostanów świerkowych zagrożonych przez kornika.

Puszcza Białowieska jest główną światową ostoją żubra. To tu Polska osiągnęła światowy sukces chroniąc żubra przed wyginięciem, gdyż w 1929 roku żubry na świecie żyły już tylko w ogrodach zoologicznych. Dalsza jego ochrona wymaga szeregu czynności, również w szacie leśnej (zwiększenie bazy żerowej). Niezbędne jest także regulowanie stanu populacji innych gatunków zwierząt łownych (jeleń, łoś, sarna) będących konkurentami w bazie żerowej żubra. Puszcza Białowieska w świecie kojarzy się głównie właśnie z żubrem. Został on jednak ochroniony dzięki działalności człowieka i bez tej opieki niestety się nie obędzie. Z tego powodu ochrona Puszczy musi być widziana w całym kontekście jej różnorodnych funkcji, a tym samym muszą być wykonywane zabiegi ochrony czynnej.

Pomimo znacznego przekształcenia większości drzewostanów, Puszcza Białowieska zachowała dużą różnorodność biologiczną zarówno flory jak i fauny. Z tego powodu w pełni zasługuje na podejmowanie różnych czynności ochronnych i tak się dzieje.

Dotychczasowa ochrona Puszczy Białowieskiej

W 1921 roku założono rezerwat, z którego w 1947 roku utworzono Białowieski Park Narodowy na

powierzchni 5072 ha. Teren parku podlega ochronie ścisłej. Białowieski Park Narodowy został uznany za Światowy Rezerwat Biosfery. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 16 lipca 1996 roku powiększono Białowieski Park Narodowy o około 5400 ha.

Ponadto drzewostany Puszczy, które najlepiej zachowały swój charakter puszczański zostały uznane za rezerваты przyrody. Łączna powierzchnia rezerwatów wynosi 3810,38 ha. Najgrubsze drzewa (964 sztuki) objęte są ochroną jako pomniki przyrody.

Lasy Puszczy Białowieskiej poza Parkiem Narodowym i rezerwatami przyrody są traktowane inaczej aniżeli inne lasy gospodarcze w Polsce. Już w 1975 roku ówczesny Minister Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego wydał decyzję w sprawie podstawowych zasad prowadzenia gospodarki leśnej na terenie Puszczy Białowieskiej. Zasady te zapewniały, między innymi, ograniczenie eksploatacji lasów poprzez podniesienie wieków rębności.

Obecne działania w zakresie ochrony Puszczy Białowieskiej

Bieżącą ocenę realizacji zasad postępowania ochronnego i hodowlanego w Puszczy Białowieskiej oraz określenie kierunków zagospodarowania lasów białowieskich dokonuje powołana przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Rada Naukowo-Społeczna Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcza Białowieska”.

Na listę pomników przyrody będą wpisane kolejne drzewa. Ewidencji podlegają stanowiska rzadkich gatunków fauny i flory. Ochronie podlegają wszystkie śródleśne łąki, bagna, stawy i oczka wodne. Wszystkie stanowiska lęgowe ptaków drapieżnych w promieniu kilkuset metrów wokół gniazd podlegają pełnej ochronie (łączna powierzchnia tych stref ochronnych wynosi 5882 ha).

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wydał decyzję, która zakazuje wycinki starych drzew w Puszczy Białowieskiej. Dotyczy to około 25 tys. sztuk drzew. W ten sposób spełniono jeden z podstawowych postulatów wysuwanych pod adresem władz w zakresie ochrony Puszczy Białowieskiej.

Obszary Puszczy poza granicami Parku Narodowego przewiduje się objąć ochroną w formie parku krajobrazowego. Utworzenie parku krajobrazowego będzie podstawą do sporządzenia planu jego ochrony oraz planu zagospodarowania przestrzennego. W tych planach zostaną określone także zadania w zakresie ochrony środowiska (oczyszczalnie ścieków, gazyfikacja, wysypiska śmieci, kanalizacja), czyli całokształt działań ochronnych Puszczy i terenów przyległych.

Podsumowanie

1. Minister Ochrony Środowiska podjął niezbędne decyzje w celu ochrony przyrody Puszczy Białowieskiej. Puszcza Białowieska została uznana za jeden z 10 leśnych kompleksów promocyjnych. Zadania gospodarki leśnej w tych kompleksach oparte są na założeniach ochrony wszystkich wartości przyrodniczych Puszczy. Ostateczne metody postępowania określają „Indywidualne zasady postępowania hodowlanego i ochronnego w ekosystemach leśnych Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszcza Białowieska” opracowane przez Radę Naukowo-Społeczna.

2. Przywracanie lasom białowieskim charakteru puszczańskiego wymaga dużych środków pieniężnych. Z tego powodu nie jest obecnie możliwe uznanie całej Puszczy Białowieskiej za park narodowy. Powiększenie Białowieskiego Parku Narodowego w 1996 roku spowodowało, że w jego granicach znajdują się wszystkie rodzaje siedlisk Puszczy Białowieskiej.

3. W lasach okalających powiększony Białowieski Park Narodowy, na powierzchni około 11,5 tys. ha

prowadzi się gospodarkę leśną na zasadach identycznych jak w lasach parków narodowych, tj. cięcia są prowadzone według potrzeb hodowlanych i ochronnych.

4. Projektowany Park Krajobrazowy Puszczy Białowieskiej wraz z przyległymi terenami stworzy podstawę do działań w zakresie wszystkich czynności na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego.

W świetle powyższego zostały stworzone niezbędne Warunki do ochrony lasów Puszczy Białowieskiej i przywracania im charakteru puszczańskiego.

Minister Stanisław Żelichowski

Od redakcji

Szanujemy wszystkie, podjęte do tej pory kroki dla ochrony Puszczy, jednak stanowisko pana ministra nas nie zadowala.

Po pierwsze, Puszcza jest szczególnym dobrem całego narodu, nie ma więc żadnych przeszkód, by przestała być kompleksem (promocyjnym, ekologicznym czy jakimkolwiek innym) jednostki gospodarczej jaką są Lasy Państwowe i stała się parkiem narodowym.

Po drugie, wszystkie przytoczone działania dla ochrony przyrody w Puszczy mogą być wykonywane w parku narodowym, a jednolite zarządzanie dobrem jakim jest Puszcza z pewnością przyniesie jej korzyści. Rada naukowa dla całej Puszczy wydaje się również bardziej odpowiednia niż dwie rady w jednym lesie: parku narodowym i Leśnego Kompleksu Promocyjnego.

Po trzecie, park krajobrazowy jest najslabszą formą ochrony przyrody w Polsce. Czy pan minister doprawdy nie widzi różnicy między Puszczą Białowieską, a pozostałymi, ponad stoma parkami krajobrazowymi w kraju?

Trudno się oprzeć wrażeniu, że chodzi po prostu o zatrzymanie w swoich (resortu leśnictwa) rękach droгоценnego, żyznego lasu, który w razie potrzeby można zamienić na pieniądze...